

Habitatkartering och inventering av vitryggig hackspett på Ön, Umeå kommun 2017–2018

2018-04-24

Per Österman

Innehåll

Uppdrag och syfte	3
Inventeringsområdet	3
Bakgrund	4
Lagstiftning om fågelfaunan	4
Vitryggig hackspett i Sverige	4
Krav på habitat	4
Vitryggig hackspett i Västerbotten och på Ön	5
Metod.....	6
Trädmatning.....	6
Inventering av hackspettar	7
Personal.....	8
Resultat	9
Habitatvärdering genom trädmatning	9
Översiktlig inventering	13
Inventering av hackspettar	15
Diskussion.....	17
Referenser.....	19

Beställare: Umeå kommun

Projekt nr: 17293

Genomförande konsult: Ecocom AB

Uppdragsledare: Per Österman, Johnny de Jong

Fältarbete: Per Österman, Frida Johnsson

Kvalitetsgranskning: Marcus Arnesson

Framsida, bildtext: Södra spetsen på Ön en klar och kall marsmorgon 2018.

Framsida, fotograf: Per Österman

Uppdrag och syfte

Föreliggande rapport är framtagen av Ecom AB på uppdrag av Umeå kommun. Rapporten ska fungera som ett kunskapsunderlag som kan används i processen med framtagande av detaljplaner Ön. Inventeringar i området som pekats ut som reviområde för vitryggig hackspett syftar till att undersöka förekomst av lämpligt habitat för vitryggig hackspett samt att undersöka förekomst av vitryggig hackspett.

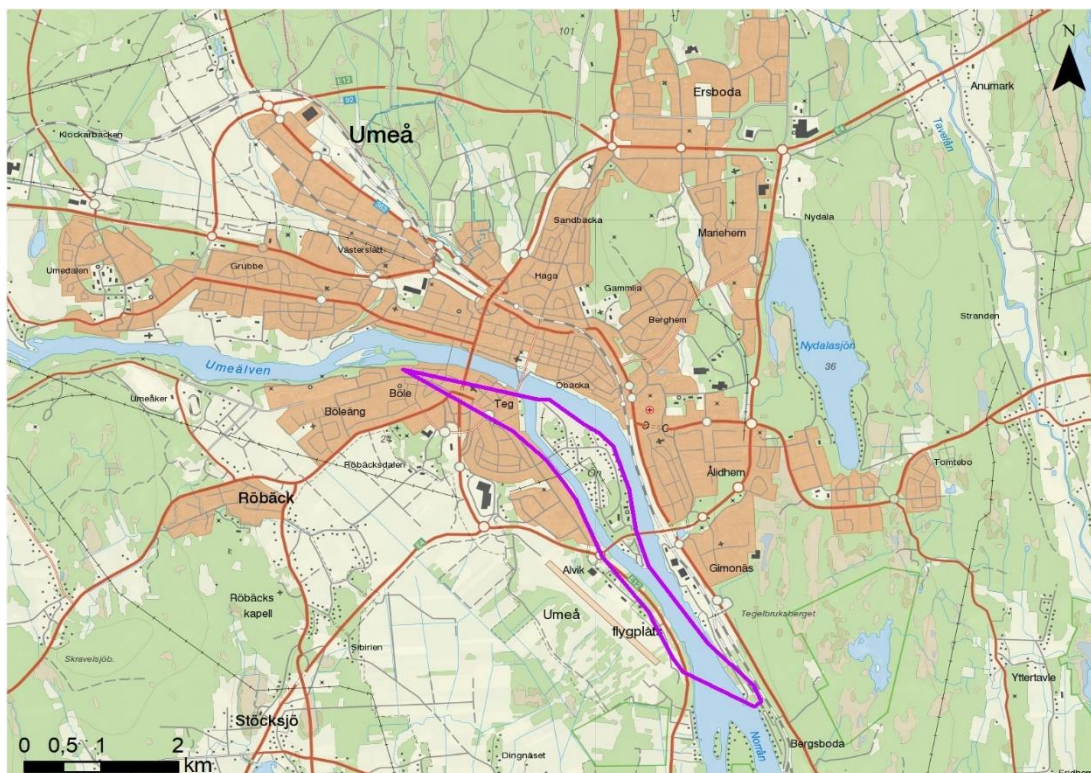
Inventering av Ön delas upp i två delar där den första delen utgörs av en detaljerad kartläggning av Öns skogsmiljöer där mängden lämplig död ved för vitryggig hackspett mäts under hösten 2017. I samband med mätning av död ved görs även översiktlig inventering av mer perifera delar av utpekat reviområde för vitryggig hackspett. I del två inventeras förekomst av vitryggig hackspett under två perioder våren 2018.

Inventeringar av habitat lämpligt för vitryggig hackspett och förekomst av vitryggig hackspett syftar till att besvara följande frågeställningar:

- Hur lämpliga är skogsmiljöerna på Ön för vitryggig hackspett? Är södra Ön en optimalbiotop för vitryggig hackspett?
- Vilken betydelse har Ön för vitryggig hackspett?
- Hur kan detaljplanen för södra Ön påverka vitryggig hackspett?
- Hur kan påbörjad detaljplan för norra Ön påverka vitryggig hackspett?

Inventeringsområdet

Det område som inventeras inom ramen för detta projekt, omfattas till största delen av Ön, en ö som är belägen i Umeälven. Ön ligger i direkt anslutning till Umeå tätort, Umeå kommun, Västerbottens län (figur 1). Inventeringsområdet består i sin helhet av det område som pekats ut som revir för vitryggig hackspett, det s k. "Önreviret".

Figur 1. Geografisk placering av inventeringsområdet som markerats med lila linje.

Bakgrund

Lagstiftning om fågelfaunan

Den svenska lagstiftningen för skydd av fågelfaunan baseras i hög grad på EU:s fågeldirektiv.

Direktivet är införlivat i den svenska lagstiftningen, bland annat genom artskyddsförordningen (SFS 2007:845) och Naturvårdsverkets förteckning (NFS 2007:1) över naturområden som avses i 7 kapitlet, 27 § miljöbalken. Även jaktlagen och skogsvårdslagen, med flera, är påverkade av direktivet.

Artskyddsförordningen innehåller de i svensk lagstiftning mest detaljerade riktlinjerna för skydd av fågelfaunan i samband med exploateringar. Artskyddsförordningen innebär ett generellt förbud mot att avsiktligt fånga, döda, skada eller störa fåglar. Det finns emellertid vissa undantag i samband med jakt som är angivna i jaktlagen. Enligt Naturvårdsverkets handbok till artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009) skall påverkan från verksamheter eller åtgärder bedömas utifrån riksdagens mål om gynnsam bevarandestatus på populationen och inte utifrån påverkan på individnivå.

Vitryggig hackspett i Sverige

Vitryggig hackspett är i Sverige rödlistad som Akut hotad (CR) och har så varit sedan år 2000 då arter för första gången klassificerades in i svenska rödlistan (Artdatabanken 2018).

Vitryggig hackspett var hotad långt innan år 2000 och har visat en starkt nedåtgående trend sedan mitten på 1900-talet. En bit in på 1900-talet häckade vitryggig hackspett i 17 av 24 svenska landskap, men sedan dess har artens utbredning minskat med över 90% och år 2010 fanns endast 14 frilevande individer kvar i Sverige. Av dessa 14 individer härstammar 9 individer från utplanteringar. Artens kraftiga minskning i Sverige beror till största delen på att lämpliga häckningsbiotoper för arten försvunnit från stora delar av landet. Vitryggig hackspett är beroende av lövrika skogar med naturliga strukturer och när dessa habitat ersätts av barrdominerat skogsbruk försvinner så försvinner vitryggig hackspett från dessa områden. Den största delen av Sveriges skogsmiljöer kontrolleras och sköts idag av människan och detta leder till att viktiga strukturer för vitryggig hackspett är sällsynta idag.

De successionsskogar som skogsbränder resulterar i och översvämningsområden i skog är viktiga för vitryggig hackspett men är idag ett mycket ovanligt inslag i Sveriges skogar (Naturvårdsverket 2017). Det som idag återstår av den svenska reproducerande stammen av vitryggig hackspett återfinns i trakten kring Dalälven i Uppland och Gästrikland samt i Värmland.

Krav på habitat

Vitryggig hackspett är normalt en stannfågel som håller sig inom sitt reviområde under hela året. Vissa år sker flyttningsrörelser men dessa kommer oregelbundet, varierar i omfattning och det är inte känt varför dessa flyttningsrörelser sker. För att vitryggig hackspett ska trivas i ett område krävs det att skogsmiljön är starkt lövdominerad och att det förekommer rikligt med död eller döende lövved. Grövre stående lövträd är av stor betydelse som används som boträd för hackspettarna och är en förutsättning för att häckning ska vara möjlig att genomföra. Vitryggig hackspett födosöker nästan uteslutande på lövträd, och då företrädesvis på döda eller döende träd av trädslagen asp, björk, al, sälg och ek. Av stor vikt för hur bra ett revir är, är också hur solexponerad den döda eller döende veden är, en lagom solinstrålning är avgörande för hur insektslivet utvecklas och hur mycket föda som tillgängliggörs för hackspettarna (Naturvårdsverket 2017). Det finns inga undersökningar

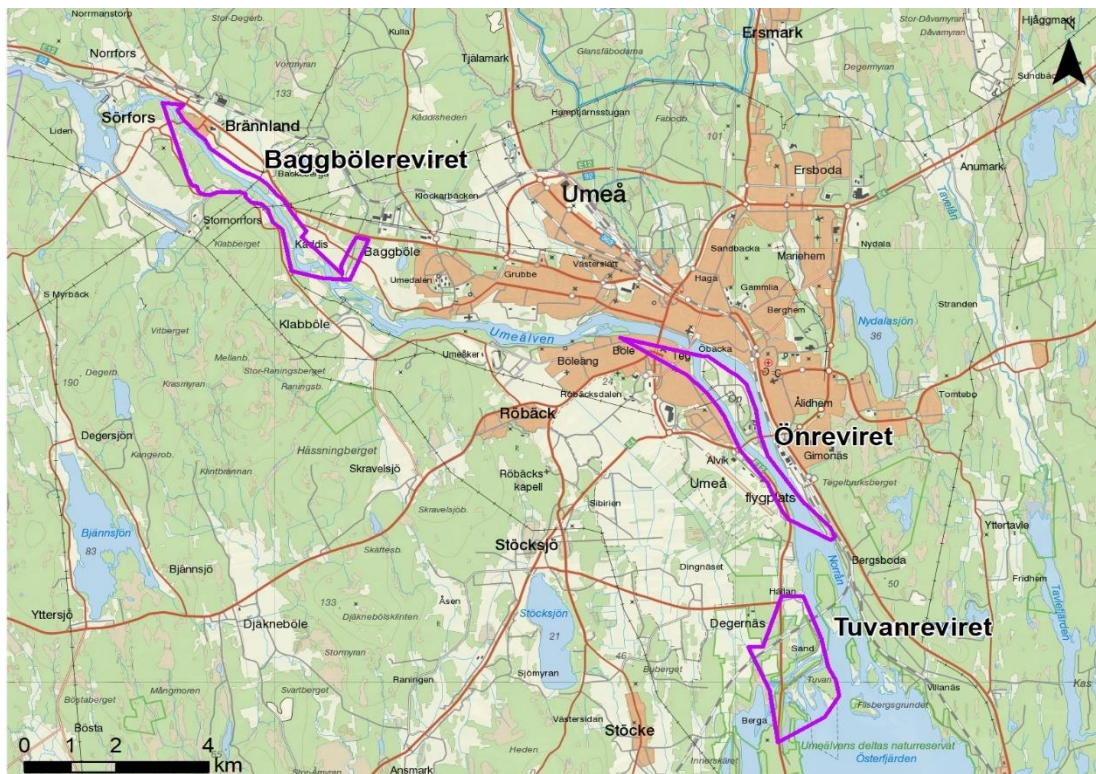
som svarar på hur stort ett reviområde i Sverige behöver vara för att vara tillräckligt stort för ett par av vitryggig hackspett. Den generella synen i Sverige är att reviren oftast består av minst 100–150 hektar med mer eller mindre sammanhängande äldre eller medelålders lövskog som finns inom ett ca 500 hektar stort område. Andelen stående och liggande död eller döende ved är av stor betydelse för hur lämpligt ett område är för vitryggig hackspett och andelen död lövved ska ligga runt minst 20 skogskubikmeter per hektar. Vidare ska inslaget av högstubbar vara stort.

Vitryggig hackspett i Västerbotten och på Ön

Senast en häckning av vitryggig hackspett kunde konstateras i Västerbottens län var 1995, men sedan dess har det alltså inte gjorts några fynd som tyder på att arten har häckat i länet.

Under hösten 2015 skedde ett större inflöde av vitryggiga hackspettar österifrån. Framst var det i de norra delarna av landet som detta inflöde märktes tydligt och nio individer observerades i Västerbotten hösten 2015 (Olsson C. 2017). Under 2016 kunde det konstateras att ett antal vitryggiga hackspettar hade hittat till mer optimala lokaler i Västerbottens län och under 2017 gjordes fynd av fyra hanar i Umeälvens nedre lopp.

De vitryggiga hackspettar som observerades under våren 2017 sågs i Umeälvens nedre lopp och i biotoper som av expertis bedömts som lämpliga för arten. Under 2017 kunde tre reviområden pekas ut (figur 2).

Figur 2. Tre revir med vitryggig hackspett i Umeälvens nedre lopp 2017.

Reviret som benämns "Tuvanreviret" är det revir som ligger längst ner i Umeälvens lopp, där Umeälven mynnar i Österfjärden. En bit uppströms återfinns nästa revir som benämns "Önreviret" och ytterligare ca fem kilometer uppströms finns "Baggbölereviret".

Observationerna av vitryggig hackspett i Önreviret gjordes under perioden 5 april till 24 maj 2017 och är väl spridda inom reviret. Totalt gjordes sex observationer av vitryggig

hackspett inom Önreviret våren 2017 och av observationerna tre på Ön och de resterande tre observationerna gjordes vid Böle herrgård, i strandzonen på fastlandssidan väster om Ön, samt vid Gimönäs sumplövskog.

Metod

Inventering av vitryggig hackspett på Ön utfördes under totalt 13 dagar. Arbetet med inventering av vitryggig hackspett på Ön i Umeå har delats upp i två delar där habitatkartering genom trädmätning av stående död lövved mäts i den första delen hösten 2017 och där hackspettar inventeras i del två under två perioder i mars-april 2018 (tabell 1).

Tabell 1. Inventeringsinsats för trädmätning och inventering av hackspettar. Inv. = Inventerare, PÖ = Per Österman, FJ = Frida Johnsson.

Datum	Tid	Inv.	Typ av inventering	Väder/kommentar
2017-11-21 - 2017-11-25	-	PÖ	Trädmätning	Totalt fem heldagar.
2018-03-26	07:00-11:00	PÖ	Hackspettar	-12 °C vid start, klart med sol och vindstill. Mycket snö i terrängen ca. 1 meter.
2018-03-27	08:00-12:00	PÖ	Hackspettar	-9 °C vid start, sol, klarblå himmel, vindstill.
2018-03-28	07:00-11:00	PÖ	Hackspettar	-3 °C vid start, mulet med uppluckrat molntäcke.
2018-03-29	08:00-12:00	PÖ	Hackspettar	-8 °C vid start, halvklart med solglimtar, vindstill.
2018-04-16	06:00-10:00	FJ	Hackspettar	+3 °C vid start, höga tunna moln, vindstill.
2018-04-17	06:30-10:10	FJ	Hackspettar	+5 °C vid start, tunna höga moln uppklärande, vindstill.
2018-04-18	06:15-10:15	FJ	Hackspettar	0 °C vid start, klart, vindstill.
2018-04-19	06:15-10:15	FJ	Hackspettar	+5 °C vid start, klart, svag vind.

Trädmätning

Då död lövved är en mycket viktig förutsättning för att vitryggig hackspett ska förekomma i ett område, och då framförallt stående död lövved, bestämdes att stående död lövved skulle mätas på hela Ön samt i ett område på fastlandet väster om den norra spetsen av Ön. För att svara på frågan om var stående döda lövved finns på Ön och hur mycket det finns på olika delar av Ön, så mättes stående död lövved i samtliga skogsmiljöer på Ön.

För att välja ut mätpunkter i inventeringsområdet, användes ArcGIS och ett rutnät lades över hela inventeringsområdet och genom fjärranalys av ortofoto valdes de punkter bort som låg utanför skogsmiljöer. Dessa ytor kan vara hårdgjorda ytor så som vägar, parkeringar, industrimark etc. Från centrumpunkterna i rutnätet mättes sedan all stående död som var => 5 cm i diameter och => 0,5 meter i höjd. Metoden för mätning av stående död ved, följer det utförande som beskrivs i rapporten "Död ved i Biskopstorp" (Länsstyrelsen Halland 2004). All död lövved inom 5,6 meter från centrum av punkterna mättes. Rutor med centrumpunkter som hamnade så att någon del av radien på 5,6 meter inte täcktes av trädskikt (ex. på hårdgjord yta, vatten eller annan öppen mark), justerades och flyttades punkten i riktning mot mark med trädskikt. För alla träd som mättes in, noterades trädslag, höjd och diameter i brösthöjd.

För trädmätning krävs utrustning i form av en klave som används för att mäta trädens diameter i centimeter, höjdmätare och måttband för att mäta trädens höjd, GPS för att ta sig till mätpunkterna samt anteckningsmaterial.

Inventering av hackspettar

Inventering av vitryggig hackspett genomfördes under 8 dagar på Ön. Fälthinventeringen delades upp i två etapper där fältbesök gjordes 26–29 mars 2018 och 16–19 april 2018.

Samtliga inventeringsdagar inventerades skogsmiljöer på Ön under 4 timmar från tidig morgon fram till på förmiddagen. När inventerare strövade igenom skogsmiljöer på Ön spelade de med jämna mellanrum upp ljud med trummande vitryggig hackspett.

Uppspelning av trummande vitryggig hackspett användes som hjälpmedel för att locka igång hackspettar. Inventeringens huvudsyfte är att kartlägga förekomst av vitryggig hackspett men samtliga hackspettar som påträffas noteras med position på fältkarta och koordinatsätts. Information om art, kön och aktivitet noteras också för samtliga hackspettar som observeras. Vald period för fälthinventering är den tid på året då det kan förväntas vara god aktivitet på trummande hackspettar. Inventering bör undvikas dagar med sämre väder, så som vid nederbörd eller friska vindar, då fåglarnas aktivitet är mycket begränsad.

Vid fälthinventering av hackspettar användes handkikare, mp3-spelare eller telefon + högtalare, GPS, anteckningsmaterial.

Vid fälthinventering av vitryggig hackspett genomsöktes skogsmiljöer till fots, Ön mars 2018.

Personal

Om Ecocom

Ecocom är ett konsultföretag specialiserat på natur och ekologi. Vi arbetar både med land- och vattenmiljöer. Som naturkonsult är Ecocoms affärsidé att bidra med kompetens där miljö- och naturfrågor spelar en viktig roll i samhällsutvecklingen. Ecocom arbetar med naturvård och skyddad natur. Men också med exploatering där vi hjälper våra kunder att minimera sin påverkan på naturen. Våra kunder finns idag inom centrala verk, länsstyrelser och kommuner, liksom inom näringsliv, universitet och högskolor samt olika EU-projekt.

Per Österman

Uppdragsledning, trädmätning och inventering av hackspettar

Per Österman är en erfaren ornitolog och naturvårdskonsult som är specialiserad på utredningar och bedömningar kopplade fågelfauna. Per är utbildad geograf och har skådat fåglar i över 20 år och har under flera år arbetat vid Ottenby fågelstation på Öland och har mycket god kunskap om Sveriges fåglars förekomst, ekologi, morfologi och beteenden.

Per genomfört ett flertal inventeringar i Sverige och utomlands för olika ideella fågelorganisationer samt för Lunds universitet. Per Österman är anställd som heltäckande fågelinventerare på Ecocom AB och är mycket väl förtrogen med den svenska fågelfaunan.

Sedan tidigare har Per utfört ett större antal inventeringar av häckande fåglar runt om i Sverige och har sedan tidigare fälterfarenhet av vitryggig hackspett från Dalälven och Klarälven.

Frida Johnsson

Inventering av hackspettar

Frida Johnsson är en aktiv och mycket erfaren ornitolog som har stora kunskaper kring fåglar i Sverige. Frida har tidigare arbetat fler år med fåglar på bland annat Ottenby fågelstation och Stora Fjäderäggs fågelstation, där fångst och ringmärkning av fåglar hör till den dagliga verksamheten. Under 2012 var Frida ringmärkningsansvarig på Ottenby fågelstation med yttersta ansvar att ringmärkning av fåglar sker enligt standardiserade former som pågått sedan 1972. Utöver fångst och ringmärkning av fåglar, ingår även bland annat inventeringar och sträckobservationer i den dagliga verksamheten på Ottenby fågelstation. Frida Johnsson deltagit i ett flertal forskningsprojekt andra aktiviteter som rör fåglar. Nämnas kan bland annat inventering i den svenska fjällvärlden av den akut hotade fjällgåsen och deltagande i SVT-produktionen "Det stora fågeläventyret". Frida bor i Umeå och har sedan tidigare fälterfarenhet av vitryggig hackspett i Västerbotten.

Johnny de Jong

Uppdragsledning

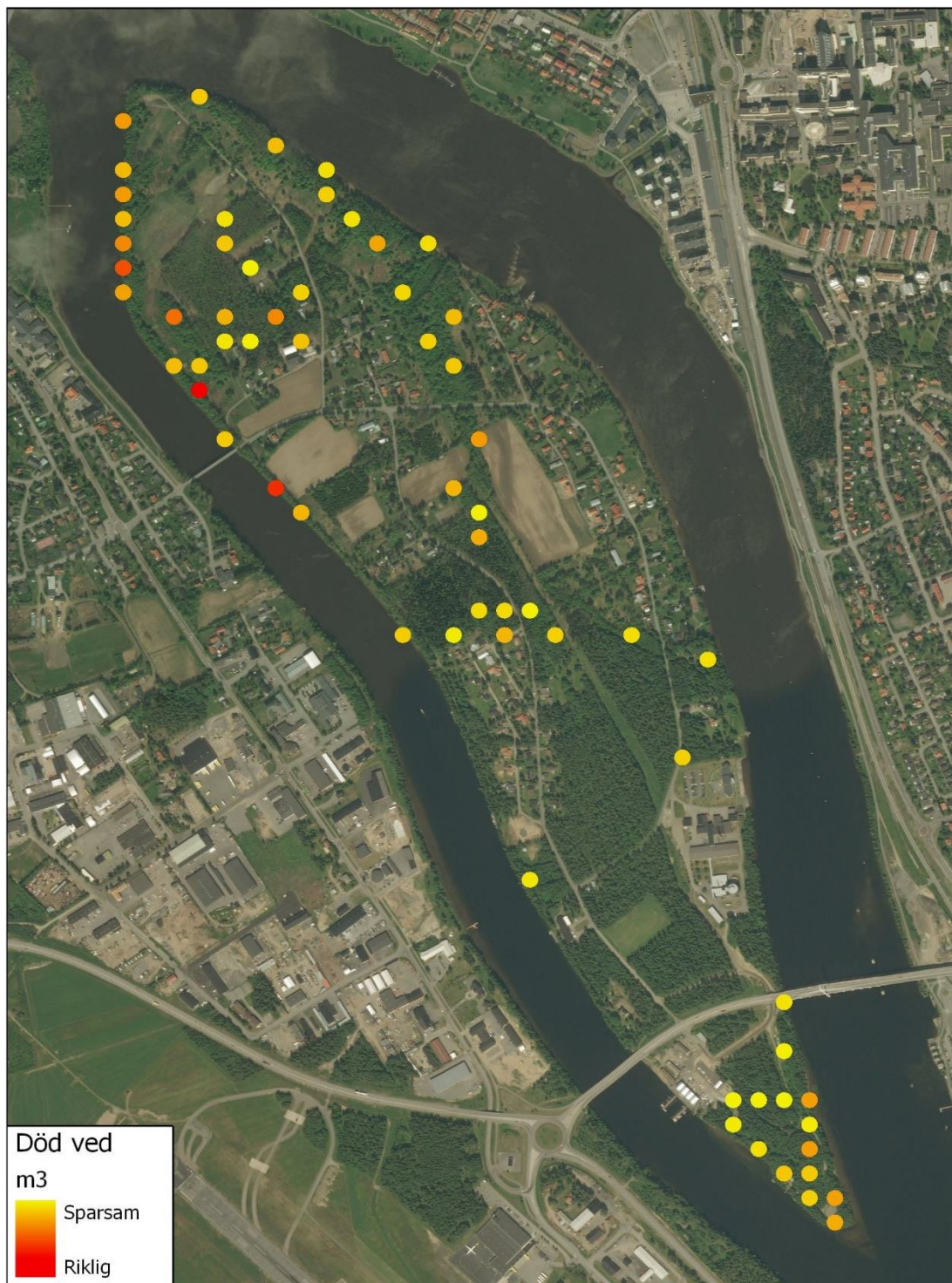
Johnny de Jong arbetar som forskningsledare vid Centrum för Biologisk Mångfald (CBM).

Johnny har breda erfarenheter som naturvårdskonsult och är specialist inom naturvårdsbiologi och landskapsekologi. Johnny har tidigare varit projektledare för LIFE-projekt om vitryggig hackspett. Andra kompetensområden är skogsbrukets påverkan på biodiversiteten, bland annat betydelsen av död ved. Johnny disputerade 1994 på en avhandling om hur markanvändning påverkar utbredningsmönstret hos fladdermöss.

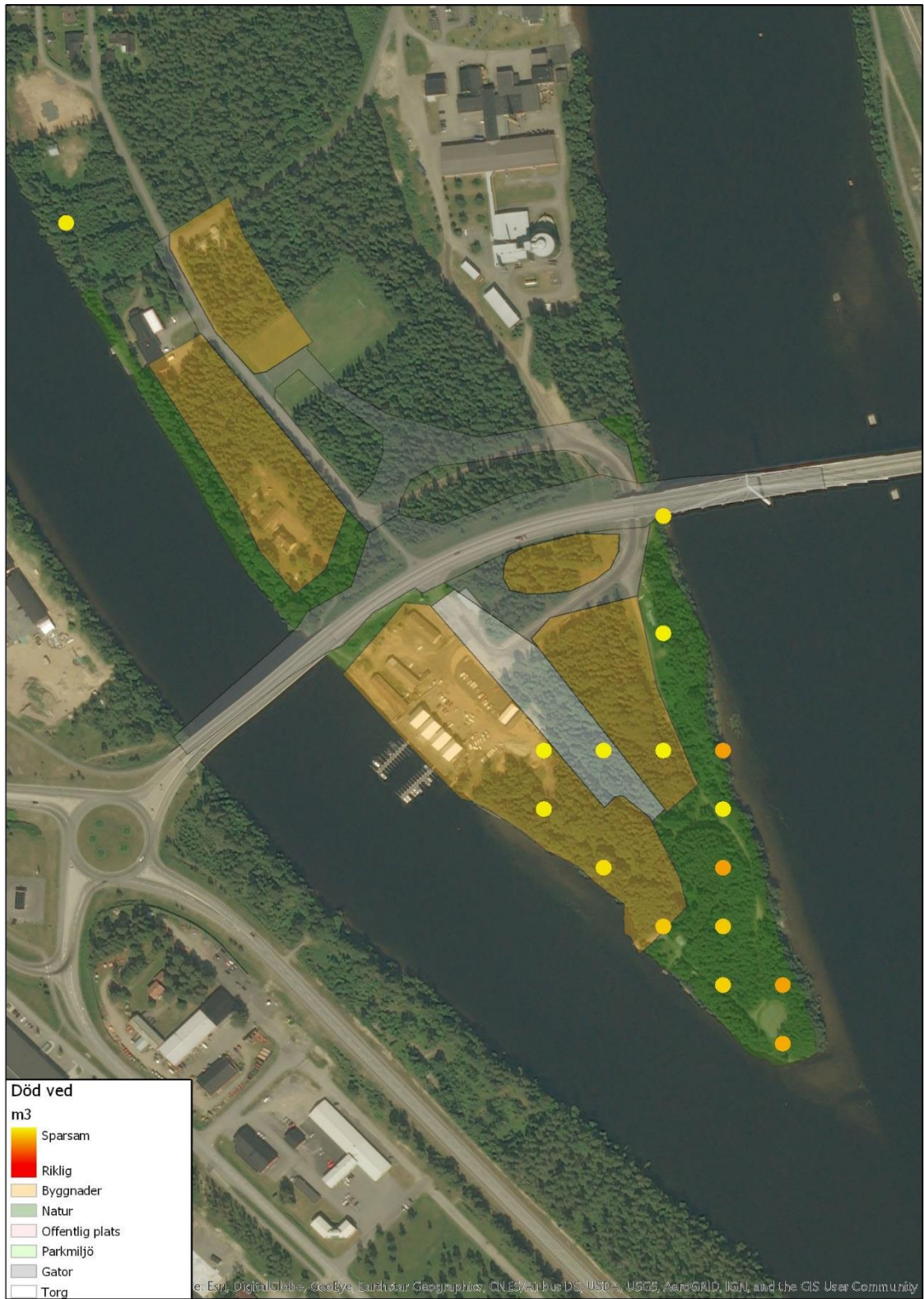
Resultat

Habitatvärdering genom trädmätning

Trädmätning av stående död lövved genomfördes på strax över 300 punkter som tagits fram genom fjärranalys i projektets inledande skede. Totalt påträffades stående död lövved på 64 punkter (figur 3).

Figur 3. Resultat av trädmätning på Ön.

Figur 4. Kartan visar spridning och mängd för stående död lövved i planområde för södra Ön.

Figur 5. Kartan visar spridning och mängd av stående död lövved i planområde för norra Ön.

Habitatkartering som utfördes genom trädmätning av stående död lövved på Ön visar att förekomst av stående död ved finns utspridd över större delen av Ön men att det finns områden som uppvisar högre tätheter än andra områden. Trädmätningen visar att det på Öns mellersta delar förekommer ett stråk med lövdominerad skogsmiljö, där det också förekommer stående död ved. Utöver detta stråk märks att stående döda lövved är förhållandevis koncentrerad till Öns södra respektive norra delar. Inom planområde för södra Ön (figur 4), förekommer död lövved nästan uteslutande i det område som ligger söder om Kolbäcksvägen. Söder om Kolbäcksvägen är mängden stående död ved som störst längs den östra kanten ner till öns sydspets och vidare upp mer centralt i det område som i plankartan över södra Ön benämns "Natur". Öster om industri-/företagsmarken förekommer också död ved, om än i lägre tätheter. Skogsmiljön i detta område är torrare, håller högre andel gran och mer öppna glesa partier med äldre lövträd. Strandzonen längs västra kanten, mellan industrimarken och yta benämnd "Natur" i plankartan för södra Ön är helt lövdominerad och död ved förekommer allmänt. Norr om Kolbäcksvägen dominerar gran och lövinslag förekommer främst i strandzonerna, dock är inslaget av stående död lövved litet.

Trädmätning på norra delen av Ön visar att stående död lövved främst förekommer i Öns kantzoner ut mot älven (figur 5). I särklass störst täthet återfinns längs Öns nordvästra och västra kant, där förekomsten är riklig på några punkter. Strandzonen längs Öns nordvästra och västra kant är brant och snårig, här dominerar gråal som ser ut att ha fått växa fritt utan mänsklig påverkan under en längre tid. Centralt inom planområdet för norra Ön ses också en del punkter med stående död ved. Skogsmiljön är här varierad och inslag av gran förekommer tämligen allmänt i några områden. Inom planområde för norra Ön är stående död ved vanligt förekommande inom de ytor som i planen för norra Ön benämns "Natur" samt i de områden som benämns "Parkmiljö". Förekomst av död lövved ses också i mer grandominerade områden samt i den igenväxande hagmark som finns innanför strandzonen i de nordöstra delarna av planområde för norra Ön.

Strandzonen längs Öns kanter erbjuder såväl stående som liggande död lövved.

Översiktlig inventering

I samband med trädmätning i november 2017, besöktes övriga delar av utpekat revir för vitryggig hackspett. Dessa delar inventerades översiktligt och noteringar om lämpligt habitat för hackspettar gjordes. Övriga delar av utpekat revir inkluderar nordligaste delen av Gimonäs lövsumpskog samt en strandzon på fastlandet väster om Ön. Strandzonen på fastlandet väster om Ön löper längs Umeälven-Lillån och börjar i höjd med de södra delarna av Umeå flygplats och fortsätter norrut längs älven till strax norr om Öststegs skola.

I Gimonäs lövsumpskog dominerar trädslagen al, björk och sälg. Området är sumpigt och död ved förekommer allmänt. Grövre lövträd förekommer sparsamt och högstubbar är fåtaliga.

Strandzonen längs Lillån väster om Ön är i de södra delarna sumpig, tät och snårig. Här finns rikligt med död ved, främst av tunnare dimensioner. Lövträd av grövre dimensioner samt grövre högstubbar saknas i denna del.

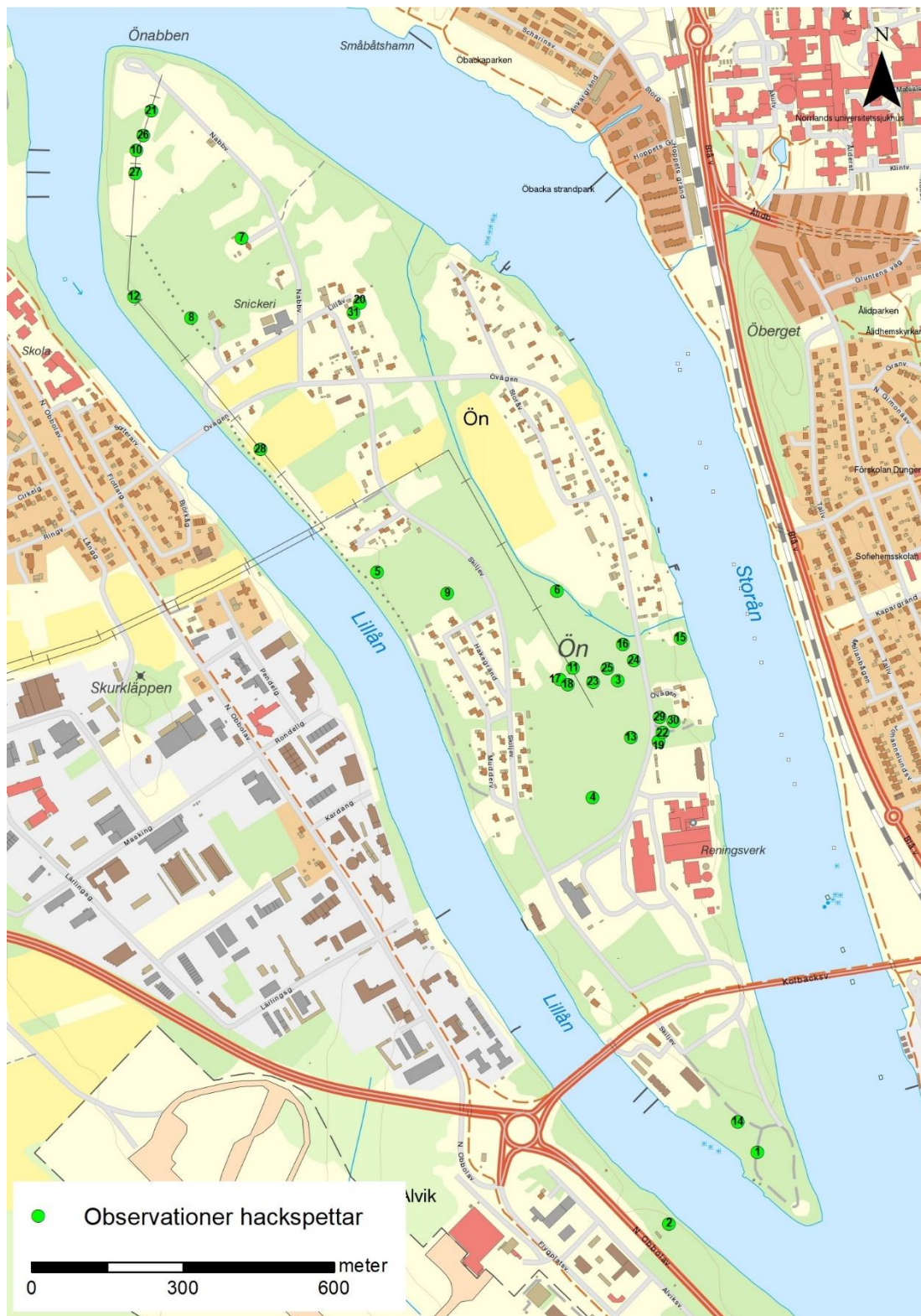
En bit längre norrut i strandzonen väster om Ön är träden grövre än i de södra delarna, död ved och högstubbar förekommer. Här påträffas också hackmärken efter hackspettar och observation av större hackspett görs.

Inventering av hackspettar

Inventering av hackspettar på Ön genomfördes under åtta dagar under perioden 26 mars – 19 april 2018. Totalt gjordes 25 observationer av större hackspett, inga andra arter av hackspettar observerades under inventeringen. Till resultatet av fältinventeringen läggs de sex observationer av hackspettar som gjordes under trädmätningen 21–25 november 2017. Fem av sex observationer från november 2017 utgörs av större hackspett och en observation utgörs av spillkråka (figur 6, tabell 2).

Tabell 2. Observerade hackspettar vid inventering på Ön 2017–2018. Id i denna tabell korresponderar med Id i figur 6 (PÖ = Per Österman, FJ = Frida Johnsson).

Id	Art	Antal	Kön	Aktivitet	Datum	Inventerare	Nord	Ost
1	Spillkråka	1	Hona	Födosökande	2017-11-21	PÖ	7085330	760544
2	Större hackspett	1	Hona	Stationär	2017-11-21	PÖ	7085180	760369
3	Större hackspett	1		Stationär	2017-11-22	PÖ	7086260	760267
4	Större hackspett	1	Hane	Stationär	2017-11-22	PÖ	7086030	760217
5	Större hackspett	1		Stationär	2017-11-24	PÖ	7086480	759791
6	Större hackspett	1		Stationär	2017-11-24	PÖ	7086440	760147
7	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-26	PÖ	7087140	759522
8	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-26	PÖ	7086980	759422
9	Större hackspett	1	Hona	Trummande	2018-03-26	PÖ	7086430	759929
10	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-27	PÖ	7087310	759314
11	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-27	PÖ	7086290	760178
12	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-28	PÖ	7087020	759309
13	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-03-28	PÖ	7086150	760294
14	Större hackspett	2	Hane	Revirstrid	2018-03-29	PÖ	7085390	760505
15	Större hackspett	2	I par	Födosökande	2018-04-16	FJ	7086350	760392
16	Större hackspett	1	Hona	Stationär	2018-04-16	FJ	7086330	760278
17	Större hackspett	2	I par	Trummande	2018-04-16	FJ	7086260	760152
18	Större hackspett	1		Stationär	2018-04-16	FJ	7086250	760168
19	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-04-16	FJ	7086140	760348
20	Större hackspett	1	Hona	Stationär	2018-04-16	FJ	7087010	759756
21	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-04-17	FJ	7087390	759344
22	Större hackspett	1	Hane	Bobygge	2018-04-17	FJ	7086160	760356
23	Större hackspett	1	Hona	Födosökande	2018-04-17	FJ	7086260	760219
24	Större hackspett	1	Hane	Födosökande	2018-04-18	FJ	7086300	760299
25	Större hackspett	1		Förflygande	2018-04-18	FJ	7086290	760247
26	Större hackspett	1	Hane	Trummande	2018-04-18	FJ	7087340	759328
27	Större hackspett	1	Hona	Stationär	2018-04-18	FJ	7087270	759312
28	Större hackspett	1	Hane	Födosökande	2018-04-18	FJ	7086720	759559
29	Större hackspett	1	Hane	Bobygge	2019-04-19	FJ	7086190	760351
30	Större hackspett	1		Förflygande	2019-04-19	FJ	7086180	760378
31	Större hackspett	1	Hona	Stationär	2019-04-19	FJ	7086990	759744

Figur 6. Observerade hackspettar vid inventering på Ön 2017–2018. Id i denna figur korresponderar med Id i tabell 2.

Diskussion

Under hösten 2015 observerades mycket omfattande flyttrörelser av vittryggig hackspett i Finland, fåglarna hade västlig riktning och det dröjde inte länge förrän de första observationerna gjordes i Sverige. Då vittryggig hackspett har en mycket svår situation i Sverige idag, med bara ett fåtal häckande par, var inflödet 2015 ett mycket välkommet tillskott till den svenska populationen. Under 2017 utfördes omfattande inventeringar av lämpliga biotoper för vittryggig hackspett i Västerbotten och inventeringen resulterade i att fyra revirhävdande individer observerades i Umeälvens nedre lopp. En hane vittryggig hackspett observerades på Ön i Umeälven vid flertalet tillfällen under april-maj 2017.

Lövdominerad skogsmiljö förekommer tämligen allmänt längs Umeälven och det är i denna typ av miljö som vittryggig hackspett hittar sin föda och söker efter lämpliga häckningsområden. Sannolikt har de vittryggiga hackspettar som idag finns längs Umeälvens nedre lopp sökt sig till lämpliga områden längs Umeälven, som fungerat som spridningskorridor för arten. Umeälvens lövdominerade kantzoner är en attraktiv biotop för hackspettar som erbjuder död och döende lövved där flera arter av hackspettar söker sin föda. Inventeringen visar att det i kantzoner på Ön förekommer både stående och liggande död ved och att dessa områden kan fungera som födosöksområden för hackspettar. Ön bedöms därför ha betydelse som födosöksområde och spridningskorridor för vittryggig hackspett. Huruvida Ön är betydelsefull som häckningsområde för vittryggig hackspett är komplicerat att dra några slutsatser kring, då arten endast observerats under två månaders tid 2017. De skogsmiljöer som idag finns på Ön har kvalitéer som uppenbarligen kan attrahera vittryggig hackspett, dock är dessa miljöer fragmenterade, små och utspridda.

Skogsmiljöer på södra Ön (söder om Kolbäcksvägen) har flera av de egenskaper som vittryggig hackspett har som krav på sin livsmiljö, området är lövdominerat och med allmän förekomst död ved. I planområde för södra Ön är dock grövre döda eller döende träd (företrädesvis björk) mycket sparsamt förekommande. Brist på lämpliga boträd är sannolikt en begränsande faktor för förekomst av vittryggig hackspett. Vidare är området litet till ytan, planområde för södra Ön är ca 15 hektar och för att vittryggig hackspett ska trivas krävs inom ett reviområde åtminstone ca 100–150 hektar av mer eller mindre sammanhängande äldre eller medelålders lövskog. Visserligen ligger planområde för södra Ön i anslutning till lämplig biotop längs Umeälvens/Lillåns västra strand, men arealkraven på lämplig biotop är höga för vittryggig hackspett.

Detaljplan södra Ön

Söder om Kolbäcksvägen på den södra delen av Ön planeras utökning av bebyggelse och anläggande av ett torgområde. Utifrån detaljplanen går det att med hjälp av enklare analysverktyg att utläsa att cirka 50% av befintlig skogsmiljö kommer att ersättas av bebyggelse och hårdgjorda ytor om planen realiserar. Ytterligare skogsmark kommer tas i anspråk i samband med anläggande av erosionsskydd längs Öns stränder, erosionsskydd kommer att anläggas om byggnation blir aktuell. De flesta arter av hackspettar har höga krav på sin livsmiljö, speciellt noga med sin livsmiljö är vittryggig hackspett. Habitatkartering i form av trädmätning visar att högst täthet av stående död ved på södra Ön finns längs kantzoner ut mot älven, men att det även finns död ved mer centralt på södra Ön. Planen för södra Ön skulle med dagens utformning spara det område där död lövved har sin största täthet (östra strandkanten och centralt på den sydligaste delen), dock tar planen delar av den västra strandkanten söder om Kolbäcksvägen i anspråk och även skogsmark centralt i den norra delen. Detaljplanen för södra minskar andelen lämpligt habitat för hackspettar och en

eventuell förekomst av vitryggig hackspett skulle sannolikt missgynnas av planen. Detta även om delar med lämplig biotop sparas längs den östra stranden.

Detaljplan norra Ön

Utifrån kartering av habitat genom trädmätning, går det att utläsa att förekomst av stående död ved uppvisar höga tätheter längs Öns nordvästra strandzon. Förekomst av stående död ved förekommer också centralt inom planområdet för norra Ön. I planen för norra Ön ser inte strandzoner ut att påverkas vid en byggnation, strandzonen är i planen markerad som "Natur". Dock kommer planerad bebyggelse att ta skogsmark i anspråk strax innanför strandzonen och därmed minska värdet på strandzonen som blir mer fristående/isolerad än vad den är idag. Området som i planen är benämnd "Park", har idag betydelse för hackspettar och på flera håll finns stående död ved. Planen för norra Ön kan komma att ta mycket skogsmark i anspråk där bebyggelse och vägar planeras. Detta betyder minskat habitat och en mindre livsmiljö för vitryggig hackspett, vilket inte gynnar någon art av hackspett. Norra Öns funktion för hackspettar kan också påverkas negativt i olika grad beroende på hur områden benämnda "Natur" och "Park" kommer att hanteras och skötas vid ett eventuellt förverkligande av detaljplan för norra Ön. För att behålla värden för hackspettar i kantzoner, benämnda "Natur", bör dessa få vara områden som sköter sig själva genom självföryngring. Område benämnt "Park" bör även det inte städas och röjas om en biotop lämplig för hackspettar eftersträvas.

Sammantaget bedöms det som mycket sannolikt att en realisering av detaljplaner för södra och norra Ön kommer att ha en negativ effekt på framtida förekomst av vitryggig hackspett på Ön. Andra i området förekommande arter av hackspettar har generellt något lägre krav på sin livsmiljö, men även för dessa arter bedöms planerna leda till negativa effekter.

Referenser

Artskyddsförordning SFS (2007:845).

Martinsson. H. *Död ved i Biskopstorp*. 2004. Länsstyrelsen i Halland.

Handbok för artskyddsförordningen, del 1 och 2. Naturvårdsverket. 2009:2.

Olsson C. *Inventering av vitryggig hackspett i Umeälvens nedre dalgång våren 2017*.

Rapport av Fågelperspektiv.2017.

Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett 2017–2021. Naturvårdsverket 2017.